

I gjennomsnitt for alle forsøk blir den relative meravling for søvittfosfat i forhold til superfosfat 72 % ved den svakere gjødsling og 78 % ved den sterkere. Og forholdet er i hovedsaken det samme i alle grøder. Etter moderne betraktningmåte blir imidlertid virkningsgraden for søvittfosfatet betydelig mindre, idet 1,76 kg P i søvittfosfat har gitt samme meravling som 0,88 kg P i superfosfat. Dette gir en virkningsgrad på 50 %.

Totalinnholdet av P i søvittfosfatet har vært 6,5 %, det aller meste oppløselig i sitronsyre. Enkelte prøver har hatt større P-innhold. Innholdet av kvelstoff har variert mellom 1,4 og 2,9 %. Av sporstoffer inneholder det mangan og kobolt, og dessuten det etterspurte niob.

Framstilling av søvittfosfat vil antagelig kunne bli en nødhjelp, dersom innførselen av råfosfat igjen skulle svikte.

H. F.

BRENNTORVPRODUKSJONEN I 1952.

Av konsulent Ole Lie

Det norske myrselskap har også i høst samlet inn oppgaver fra landets samtlige fylker over størrelsen av årets brenntorvproduksjon.

Opgavene vedkommende produksjonen av stikkertorv er som vanlig for de fleste fylkers vedkommende avgitt av fylkesforsyningsnemndene, som i stor utstrekning har hentet inn sine oppgaver fra herredenes forsyningsnemnder eller fra fylkesfunksjonærer som har oversikt over produksjonen av brensel innen sine distrikter. For Rogaland og Hordaland fylkers vedkommende har Myrselskapet fått oppgavene direkte fra de torvproduserende herreders forsyningsnemnder. Når det gjelder Finnmark fylke er produksjonsoppgavene avgitt av fylkets torvmester. Den alt overveiende torvstikking i Finnmark foregår på statsgrunn og ledes av torvmesteren og av torvtilsynsmennene i de enkelte herreder. Den del av brenntorvproduksjonen som foregår på privat grunn i Finnmark er tatt med etter torvmesterens skjønnsmessige ansettelse.

Opgaven over produksjonen av maskintorv og torvbriketter har Myrselskapet som vanlig fått fra hvert enkelt anlegg, og i de fleste tilfelle har dessuten våre konsulenter kontrollert produksjonen i forbindelse med de vanlige inspeksjoner ved fabrikkene. Statistikken er følgelig så fullstendig som den med rimelighet kan bli.

Siste år er det produsert maskintorv i 7 av landets fylker mot 6 foregående år. I Akershus har nemlig et eldre anlegg som sto i 1951, vært i gang i år. I Nordland er det dessuten bygd et nytt anlegg siste sommer, men det kom ikke i gang med nevneverdig produksjon i år. Når det gjelder produksjon av torvbriketter, er fremdeles A/S Torvbrikett, Idd, det eneste anlegg i landet.

Vi skal som vanlig først se litt på hvordan forutsetningene for brenntorvproduksjonen var i 1952. Prisene for brenntorv levert fra produsent ble forhøyet ved Prisdirektoratets kunngjøring av 20. mars 1952. Maksimalprisen for beste sort maskintorv er nå kr. 36,— og for beste sort stikkertorv kr. 24,— pr. m³, dvs. en oppgang på henholdsvis kr. 6,— for maskintorv og kr. 3,50 for stikkertorv i forhold til foregående år. Det er i første rekke de økede lønningsutgifter og transportutgifter som har gjort en prisøkning nødvendig.

Landbruksdepartementets Tømmer- og Trelastkontor sendte den 18. mars d. å. ut en kunngjøring om brensel situasjonen og oppfordret brenntorvfabrikantene til å sette produksjonen i gang da man fryktet for brenselmangel p. gr. a. ventet knapphet på importert brensel. I kunngjøringen ble det dessuten opplyst at det var søkt om statsgaranti for avsetning av maskintorv som ble produsert for brenneterminen 1953—54. For brenneterminen 1952—53 var det allerede forrige år innvilget statsgaranti mot en reduksjon i prisen på 10 % i tilfelle staten måtte overta torva. Likeså ble det — for ytterligere å stimulere produksjonen — satt fram forslag om å opprettholde subsidieringen av maskintorv på like linje med ved. Det endelige vedtak om å yte et statsbidrag, stort kr. 8,— pr. m³ til nedsettelse av forbrukerprisen på maskintorv som selges til husoppvarming, kom først den 16. september. Ved å yte billige lån av Torvlånefondet har som vanlig også i år staten støttet brenntorvproduksjonen (kfr. artikkelen: «Søknad om statsbidrag m. v.» som er tatt inn i dette hefte, se side 243).

Et stort skremmebilde som spesielt maskintorvprodusentene hadde i frisk erindring fra sommeren og høsten 1951, var de skybruddaktige regnværperioder. Svært mye torv som lå til tørk på feltene ble da mer eller mindre ødelagt, selv om den hadde tørket en del før regnværet satte inn. Det store tap som mange produsenter led av denne grunn dekkes dessverre ikke av statsgarantien i dens nåværende form. Slike sommere vil derfor skremme mange bort fra brenntorvproduksjonen.

Et annet forhold som sikkert har svekket interessen for salgsproduksjon av maskintorv er de meget vanskelige avsetningsforhold en hadde for brenntorv foregående høst og vinter. De fleste fabrikker over Østlandet ble nemlig liggende inne med ganske store beholdninger av usolgt torv som både tok opp plass på tørkefeltene og bandt driftskapital som skulle brukes til årets drift. Erfaringene viser at avsetningsgarantien som først kan gjøres gjeldende året etter produksjonssesongen, ikke er tilstrekkelig til å sikre en kontinuerlig drift ved anleggene. Vi har tidligere pekt på at innenlands produsert torvbrensel bør sikres avsetning ved at f. eks. militære anlegg og andre offentlige institusjoner blir pålagt å bruke norsk brensel.

Arbeidskraftspørsmålet ser ut til å ha bedret seg betydelig — i hvert fall for maskintorvanleggene — det siste året. Dette kommer

vel først og fremst av at skogbruket kanskje var noe mindre interessert i arbeidskraft siste sommer, og dessuten har enkelte anlegg tatt arbeidsbesparende metoder i bruk, f. eks. gravemaskiner til oppgraving av torvmassen. Enkelte almenninger og kommunale anlegg har imidlertid opplyst at det ikke lot seg gjøre å skaffe skikket arbeidshjelp til torvdrifta, så forholdene er noe forskjellige fra sted til sted. Fra Vestlandet, spesielt fra Rogaland og Hordaland, opplyses at mangelen på arbeidskraft og de høge arbeidslønningene har ført til innskrenkning i torvproduksjonen. Fra de samme deler av landet opplyses også at de nærmestliggende torvmyrer nå tar til å bli uttømt. Det blir derfor — i mange tilfeller — lang og kostbar og til dels vanskelig transport av torva for å få den fram. Videre opplyses at lettere tilgang på elektrisk kraft og annet brensel i kyststrøkene har gjort at folk er mindre interessert i å skjære torv.

Værforholdene i siste driftsår har vært noe vekslende. Nord-Norge og de nordre deler av Østlandet har hatt relativt gode værforhold, mens søre deler av Østlandet, Sørlandet, Vestlandet og Trøn delagsfylkene stort sett har hatt mindre bra vær for brenntorvproduksjonen.

Det ser ut til at størsteparten av salgsproduksjonen (maskintorva) er av god kvalitet. Når det gjelder stikktorva, har produsentene i Nord-Norge vært heldig med tørkingen og fått god torv. Fra Vestlandet rapporteres om at det p. gr. a. dårlige tørkeforhold var vanskelig å berge torva.

Den gradvise endring av forholdene i kyststrøkene ved at folk går over til å kjøpe brensel utenfra og den økede elektrisitetsforsyning er sikkert den mest avgjørende faktor til at produksjonen av brenntorv er lavere enn normalt før krigen.

I tabell 1 er det gitt en fylkesvis oversikt over brenntorvproduksjonen. Rubrikk 2 angir størrelsen av den såkalte normalproduksjonen som refererer seg til et vanlig produksjonsår før krigen, og rubrikk 3 angir normalproduksjonen av maskintorv i de fylker som vanlig produserte maskintorv. Den samlede brenntorvproduksjon og produksjonen av maskintorv i 1952 er angitt i rubrikkene 4 og 5, og i rubrikkene 6 og 7 er forskjellen mellom årets produksjon og henholdsvis normal produksjon og fjorårets produksjon beregnet.

Som det går fram av tabellen er det en liten økning av den samlede brenntorvproduksjon sammenlignet med foregående år. Økningen er bare 7.610 m³ eller vel 0,5 %. Årets produksjon utgjør 1.111.850 m³ eller ca. 76 % av såkalt normal produksjon. I omtrent alle fylker som tidligere hadde brenntorvproduksjon av betydning, er årets produksjon atskillig mindre enn normalt. Når det gjelder produksjonen i år sammenlignet med foregående år, så er det fylkene, Østfold, Oppland, Vestfold, Rogaland, Hordaland, Sør- og Nord-Trøndelag som har hatt tilbakegang, altså stort sett de distrikter som har hatt dårlige værforhold (se for øvrig tabellen).

Av maskintorv, inklusive brenntorvbriketter, er det siste år produsert 28.040 m³, det er vel 10.000 m³ eller ca. 25 % mindre enn foregående år.

Antallet av maskintorvanlegg som har vært i drift i 1943 og 1951 samt siste driftsår er angitt henholdsvis i rubrikkene 8, 9 og 10. I 1943 som var rekordår for brenntorvproduksjonen under siste brenselkrise, var det 81 anlegg i drift, mens det siste året var bare 22 anlegg i gang og foregående år 30 anlegg i drift.

Vi skal så se litt på verdien av årets brenntorvproduksjon. Regner vi som vanlig at 2,5 m³ stikktorv eller 2,1 m³ maskintorv tilsvarer en 60-cm favn skogsved i brennverdi, vil den produserte mengde brenntorv i 1952 tilsvare:

Stikktorv:	1.083.810	:	2,5	=	433.524	favner
Maskintorv:	28.040	:	2,1	=	13.352	»

I alt 446.876 favner.

Årets hogstkvantum av ved, som er innmeldt til salg pr. 15/9, utgjør for Sør-Norge 387.620 favner og anslåes for Nord Norge å utgjøre ca. 20.000 favner eller tilsammen rundt regnet 407.000 favner. Selv om en må regne med at det hogges noe salgsved som ikke innmeldes for statsgaranti, kan en si at årets brenntorvproduksjon minst utgjør like meget i beregnet varmeverdi som årets samlede avvirking av ved til salg.

For å oppveie varmeverdien av 1 tonn kull regner vi vanlig at det går med 8 m³ stikktorv eller 6 m³ maskintorv av middels kvalitet. Omregnet i kulltonn får vi følgende tall for årets brenntorvproduksjon:

Stikktorv:	1.083.810	:	8	=	135.476	kulltonn
Maskintorv	28.040	:	6	=	4.673	»

I alt 140.149 kulltonn.

Maksimalprisen for alminnelig kull er for tida kr. 135,— pr. tonn ved salg fra Norsk Brenselimport A/S til handelsimportører og kr. 148,50 pr. tonn ved salg fra handelsimportører til forhandlere eller industrielle bedrifter o. l. Beregnes verdien av årets brenntorvproduksjon etter sistnevnte pris — altså kr. 148,50 pr. beregnet kulltonn — får vi vel 20 mill. kroner. Dette er for en stor del spart valuta.

Pengeverdien av årets brenntorvproduksjon på produsentenes hender beregnet etter gjeldende maksimalpris, gir kanskje det mest eksakte bilde av denne produksjons verdi i samfunnshusholdningen. En kan nok i år regne med prisen for beste kvalitet både av stikktorv og maskintorv, da vi går ut fra at så godt som hele årets torvproduksjon vil fylle de fastsatte krav — bl. a. under 30 % i vanninnhold.

Tabell 1. Fylkesvise oppgaver over brenntorvproduksjonen i 1952.

Fylke	Beregnet normal brenntorvproduksjon		Brenntorvproduksjon i 1952		Brenntorvproduksjon i forhold til		Antall maskintorv-anlegg i drift		
	I alt m ³	Herav maskintorv m ³	I alt m ³	Herav maskintorv m ³	Normalproduksjon m ³	Fjorårets produksjon m ³	1943	1951	1952
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Østfold	—	—	9.900	9.900 1)	+	÷ 1.200	5	4	4
Akerhus	—	—	1.000	1.000	+	÷ 1.000	5	—	1
Hedmark	18.000	18.000	7.460	7.460	÷	÷ 10.540	23	5	6
Oppland	1.500	1.200	2.800	2.800	+	÷ 4.550	13	4	2
Buskerud	500	400	2.400	2.400	+	÷ 1.900	4	1	1
Vestfold	—	—	1.050	1.050	+	÷ 920	3	2	2
Telemark	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Aust-Agder	—	—	—	—	—	—	—	1	—
Vest-Agder	2.000	—	1.200	—	÷	÷ 800	—	—	—
Rogaland	150.000	—	67.900	3.430	÷	÷ 82.100	23	14	6
Hordaland	130.000	1.000	44.200	—	÷	÷ 85.800	2	—	—
Sogn og Fjordane	50.000	—	35.000	—	÷	÷ 15.000	—	—	—
Møre og Romsdal	165.000	—	86.600	—	÷	÷ 78.400	—	1	—
Sør-Trøndelag	245.000	—	233.000	—	÷	÷ 12.000	—	1	—
Nord-Trøndelag	55.000	—	44.000	—	÷	÷ 11.000	—	—	—
Nordland	380.000	—	380.000	—	—	—	—	—	—
Troms	167.000	—	138.000	—	÷	÷ 55.000	—	—	—
Finnmark	97.700	—	57.340	—	÷	÷ 29.000	—	—	—
I alt for riket	1.461.700	20.600	1.111.850	28.040	÷	÷ 349.850	81	30	22

1) Inklusive torvbriketter omregnet etter 3 m³ pr. tonn briketter.

Stikkortv: kr. 24,— × 1.083.810 = 26,0 mill. kroner
 Maskintortv: kr. 36,— × 28.040 = 1,0 » »

I alt 27,0 mill. kroner

Det blir et forholdsvis stort beløp når den samlede produksjon omregnes i penger. Det er derfor ikke mer enn rimelig at det — i samfunnets interesse — legges vekt på opplæring og forsøk for å rasjonalisere produksjonen av brenntortv. Vi bør dessuten ha som mål å utnytte våre brenntortvressurser effektivt slik at unødige tap av verdifull råmasse unngås.

En har allerede nevnt at det i flere distrikter er oppstått knapphet på sentralt beliggende og skikkede brenntortvmyrer. I den utstrekning behovet er til stede for produksjon av brenntortv, bør det i slike distrikter søkes etablert fellesanlegg for produksjon av brenntortv på mere fjernliggende myrer, hvor det kan avtorves uten skade for en senere rasjonell utnyttelse av jordsmonnet.

En kan til slutt slå fast at brenntortvproduksjonen utgjør et viktig ledd i vår nasjonalhusholdning, og at den fullt ut fortjener vår oppmerksomhet. Av beredskapshensyn er det også uten tvil riktig å arbeide videre med utforming av rasjonelle fabrikkasjonsmåter som kan tas i bruk ved et øyeblikkelig behov for større produksjon av innenlands brensel.

Oslo, 28. november 1952.

NYE MEDLEMMER I 1952.

Livsvarige:

Flåten, P., lærer, Liudden (tidl. årsbet.).
 Formo, Jørgen, forstkandidat, Skage i Namdal.
 Holm, I. M., pensjonist, Sortland.
 Inderøy bondelag, Sakshaug.
 Johnson, Erling, ingeniør, Odde.
 Liermosen Torvstrøfabrikk A/S, Bjørkelangen.
 Nordbø, Jakob B., beitekonsulent, N. Nissedal (tidl. årsbet.).
 Sandvollan bondelag, Sandvollan.
 Skage bondelag, Skage i Namdal.
 Skatval og Borås almenning, Skatval.
 Solum jordstyre, Skien.
 Sortland komm. bureisingslag, Sortland (tidl. årsbet.).
 Sundfær, Bjarne, herredssagronom, Frosta (tidl. årsbet.).
 Waagaard, Helge By, gårdbruker, Nordre Heen, Hen.